

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Eigenlijk hadden we het voorafgaande verhaal over de opwekking van Lazarus (11:1-44) erbij moeten horen om de vraag van de overpriesters en de Farizeeën: "Wat *doen* wij?" te kunnen plaatsen en verstaan. Want we moeten die vraag verstaan: vanuit wat daarvoor gebeurd is, vanuit wat Jezus daarvoor *gedáán* heeft. Niet voor niets namelijk gebruikt de evangelist in de verzen 46 en 47 hetzelfde werkwoord 'doen'. Wat doen wij, gezien wat hij heeft gedaan? Wat is ons *doen* nu we gehoord hebben wat zijn *doen* was?

Dat is eigenlijk telkens de kwestie in de Schrift: Eerst horen we wat hij voor ons doet. Direct daarna is de vraag aan de orde: En wat is jullie reactie daarop? Wat doen jullie nu, gemeente van de Heer?

Dáárom hadden we het verhaal over de opwekking van Lazarus eerst moeten horen om te zien *dat* en *hoe* hij het eerst handelt! Want hoe vaak denken wij niet dat wij eerst iets moeten doen en dan hopen we dat God daarop reageert. Want daar hebben we dan vaak ook nog onze twijfels en vragen bij! Als we dat gedaan hadden, als we het voorafgaande verhaal hadden gelezen, dan hadden we in elk geval gehoord dat het waar is dat God helpt, zoals de naam Lazarus zegt. Dan hadden we tenminste gehoord hoezeer hij die mens die het leven liet, helpt. Hoezeer hij deze mens in het Huis van de Arme, want dat betekent Bethanië, hoezeer hij de arme Lazarus – ten leven wekt, uit het graf, uit het slop haalt.

2. De vraag die vanmorgen in ons midden ligt, is deze: Hoe wordt *daarop* nu gereageerd? Wat doen zij nu in reactie op zijn levenwekkende daad?

Dan moeten we op een paar dingen letten. Want de vraag komt niet direct van degenen die erbij zijn geweest. Anderen zijn erbij gehaald, zoals we kunnen lezen: 'En ze verzamelden het Sanhedrin.' Zoals dat vaker gebeurt, als je zelf geen oplossing weet, dan betrek je er anderen bij. En dat gebeurt in het positieve en in het negatieve.

Hoe goed is het als dat vanuit het positieve gebeurt, om dan anderen erbij te betrekken. We doen het veel te weinig. Wij moeten vaak in grote moeilijkheden verkeren om de hulp van anderen in te roepen. Maar o wee, als dat vanuit het negatieve gebeurt en als dat dan ook nog in zo'n wij-sfeertje gebeurt, zo'n ons-kent-ons-sfeer. Hoe makkelijk overigens halen we er dan anderen bij!!

En dan moet u nog even opletten, dat het er niet in de verleden tijd staat: 'want deze mens heeft intussen vele tekenen *gedaan*', maar dat er staat: 'want deze mens *doet* vele tekenen.' En je hoort de vrees erin dat hij er nog wel eens veel meer zou kunnen gaan doen, als ze hem laten geworden. Als wij onze handen thuis houden, dan zullen de '*velen* van de Joden' die nu in hem geloven, straks '*allen*' worden. En dan zullen de Romeinen komen en dan zullen zij van ons zowel de plaats als van het volk opheffen. De volgorde is veelzeggend: 'onze plaats' staat voorop. Zij willen gewoon hun positie handhaven. 'Ons volk' komt er alleen maar achter aan, omdat zij menen dat hun aanblijven in het belang zou zijn van het volk.

Het is de angst dat zij allereerst hun eigen plek zullen kwijtraken. En komen ze niet veel dichter bij ons te staan, als wij bij onszelf te rade gaan hoe wij in zo'n geval zouden handelen en hoe wij handelen als onze plaats en 'onze mensen' in het geding zijn. Een bekende angst is het, een angst waar velen zich door laten leiden, openlijk zoals de Centrum-Democraten, zo mag ik wel zeggen op deze zondag 'Kleurrijk Den Haag' en met het oog op morgen 'De internationale dag tegen racisme en discriminatie'. Gebeurt het openlijk, maar ook heimelijk in deze stad, ook in onze wijk. Hoe haaks staat 'Loesje' daarop met haar aanplakbiljetten 'Beter 10 in ons land dan 1 op de vlucht'. En wat doen wij daartegen als gemeente van haar Heer?

3. Kajafas weet het antwoord wel: “Jullie weten niets, noch berekenen jullie dat het in jullie voordeel is dat één mens sterft ten behoeve van het volk en niet geheel het volk verloren gaat”.

Beter 1 dood dan een geheel volk dat verloren gaat, zo redeneert hij de hogepriester van dat jaar zijnde. Tweemaal wordt hij zo aangeduid. Zijn uitspraak wordt daarmee omraamd als om aan te geven dat hij, de hogepriester die bij uitstek weet heeft van het offer, wel weet hoe je in zo'n geval moet handelen. Het is het mechanisme van de zondebok, zo zegt Rene Girard, de Franse filosoof en cultuurcriticus. Heel onze cultuur, met al haar verhalen, draait erop. Om het systeem, om een samenleving te laten draaien moeten er voortdurend mensen worden opgeofferd. Het woord ‘slachtoffer’, een in onze taal en in de kranten veel gebruikt woord, wijst daar op. Om er vervolgens aan toe te voegen zegt hij dat in de bijbelse geschriften dat systeem aan de kaak wordt gesteld en ontmaskerd, ‘geopenbaard’ zoals hij zelf zegt.

“Jullie weten niets, noch berekenen jullie.”

- “Jullie weten niets” en daarin klinkt door: je zou dan toch moeten weten als je de vraag zo formuleert dat er dan maar één oplossing is!

- “Noch berekenen jullie”. ‘Beseffen’ staat er in onze vertaling, maar daar gaat het niet om: om besef. Het gaat om berekening, met een modern woord: het gaat om calculatie, om het maken van een afweging. Jullie calculeren niet dat het in jullie voordeel is dat jullie je plek en de mensen waar je macht over hebt, niet kwijt raakt als je er gewoon eentje opoffert!

Het eigenbelang bepaalt hier de politiek. En niet alleen hier! En dan telt de eenling niet. Dan moet er maar iemand sterven, ook al zou hij het niet verdiend hebben.

4. Hoorden we eerder nog, hoezeer ze moeite met Jezus zelf hadden, hier horen we niets meer van dit alles. Het besluit om hem te doden is hier geheel en al bepaald door het berekende eigenbelang. En als dat op het spel komt te staan, dan zijn er mensen die over lijken gaan. Je moet de politici niet de kost hoeven te geven die zeggen: ‘Als wij voor de keus staan, als onze belangen op het spel komen te staan, dan weet ik wel wat ik moet doen, dan weet ik wel wie er het veld moet ruimen.’

Is Kajafas daar *in politicis* het voorbeeld van, in economische zaken is dat Judas, een man die er in onze traditie niet al te best vanaf komt. En hier in het Johannesevangelie is dat nog een tikkeltje erger dan in de synoptische evangeliën. Een man, waar we net als met Kajafas maar zo snel mogelijk afstand van nemen. Maar zou het ook zo kunnen zijn, dat het een poging is om onze eigen duistere kant ver van ons te houden? Omdat we in hem met onze eigen vaak berekende kant worden geconfronteerd?

Want net zo berekenend als Kajafas is Judas. “Waarom is deze mirre niet verkocht voor driehonderd denariën en gegeven aan de armen?” Als we nu eens eerlijk zouden zijn, zouden we hem dan niet gelijk geven? Waarom zo'n overvloed? Dat is toch ook niet nodig? Reageren wij vaak ook niet zo als iemand eens royaal naar ons toe is. Hoe vaak hebben wij er geen moeite mee? Hoe vaak hebben wij niet het gevoel – met name als het een ander overkomt! – dat je bij jezelf afvraagt of hij/zij toch eigenlijk een deel zou moeten weggeven voor het één of andere goede doel!

5. “Waarom is deze mirre niet verkocht voor driehonderd denariën?” Van de prijs is Judas goed op de hoogte! Net zo'n man die van alles precies weet wat het kost of wat het zou moeten kosten. ‘En dat zei hij niet, omdat hij over de armen zorg had, maar omdat hij een dief was en de kas hebbend de inkomsten droeg.’ Het meest negatieve beeld van alle evangeliën heeft deze evangelist van Judas, zei ik. Maar je hoeft hem in de vertaling dan nog niet eens zwarter af te schilderen door te vertalen met ‘wegnam’ als er gewoon ‘dragen’ staat.

Gemeente, wat de evangelist hier doet, is hier net zo'n berekenend type laten optreden als in het vorige hoofdstuk met Kajafas. Zei Kajafas het nog openlijk: "Jullie berekenen niet dat het in jullie belang is", Judas doet het precies andersom. Hij stelt het mooi voor, maar intussen horen we niet van hemzelf, maar van de evangelist hoe hij en voordele van zichzelf bezig is en zijn eigen belangen dient.

En daarbij, hier vallen niet voor niets woorden uit het verhaal van de goede herder om zo te laten zien hoezeer nu juist één van zijn leerlingen met de Meester zelf contrasteert. Zouden we daarom nog zoveel moeite hebben met Judas, meer dan met Kajafas, omdat hij eigenlijk nog veel berekender is door openlijk anders te zeggen dan hij feitelijk handelt? Hij die tot de 'inner circle' van de Jezus-beweging behoort.

6. 'Zij nu besloten *hem* te doden', zo eindigt nu het Lazarus-verhaal (v. 53). Hem: dat is notabene hij die anderen ten leven wekt. Zo reageren zij.

Hoe anders reageren nu die drie figuren uit het Lazarus-verhaal op Hem: Maria, Martha en Lazarus. Hoe nu contrasteren die twee vrouwen, Maria en Martha, met die twee mannen, Kajafas en Judas! En hoe jammer is dan dat in onze vertaling staat: 'En zij richtten voor hem een maaltijd aan.' Want dan valt juist hier het woordje 'doen' opnieuw: 'En zij *deden* voor hem een maaltijd', zo zou je eigenlijk moeten vertalen om u te laten horen hoe zij nu doen op wat Jezus eerder gedaan heeft: 'Zij nu *deden* voor hem een maaltijd.'

7. En dan moet u zien hoe mooi de evangelist dan vertelt. Dan krijgt u eerst Martha dan Lazarus en daarna Maria te zien. De beide vrouwen omramen de twee mannen: Lazarus en Jezus: Martha die dient. Zij staat in contrast met Kajafas. En Maria die een liter echte kostbare nardusmirre neemt, zijn voeten zalft en met haar haren zijn voeten droogt. Met die kostbare nardusmirre die zij gespaard heeft, zoals elke vrouw doet voor haar eigen begrafenis. Die schenkt ze nu geheel en al leeg en daarmee zalft ze zijn voeten. Het is de sfeer van de meest zuivere liefde. Meestal zien we dat er liefde toestroomt van Jezus naar de mensen toe. Hier is er de tegenbeweging. Heel spontaan, zonder enige berekening. In een sfeer van volkomen toewijding aan haar Heer die zij liefheeft. In de mirre geeft zij zichzelf zoals haar Heer zichzelf zal geven. En je kunt haar bijna horen zingen: "I don't know how to love Him".

En hij? Hij is solidair met haar, echt solidair; hij doorziet haar daad als een weerspiegeling van zijn eigen toewijding. Hij zegt dan ook: "Laat haar geworden, laat haar begaan." Het is hetzelfde woord dat we eerder gehoord. "Laat haar geworden." Het is het antwoord van degene die als de Gezalfde als de Messias op weg is naar het kruis, waar Hij zijn overvloedige, zijn royale liefde zal geven en dat notabene voor hen die hem naar het kruis voerden.

Maria wordt hier liefgehad zoals ze zelf liefheeft. Jezus laat die liefde staan. Liefgehad zoals hij zelf zal liefhebben en liefheeft.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

*Zondag Judica, 20 maart 1994
Ontmoetingskerk, Den Haag-Loosduinen
ds. Nico Riemersma*